

Bírálat Halmai Dávid „A felnőtttség és a szabadság fogalmának értelmezése Kosztolányi Dezső: *Angyal* című novelláján keresztül” című esszéjéről.

Az esszé nem tartalmazza sem a szerző nevét, sem az azonosítóját, vagy a jeligéjét. Ezt súlyos formai hiánynak tartom. A szerző neve számomra egyedül a fájlnévből derült ki.

A dolgozat alapaxiómája szerint a felnőtttséget, az autonóm és szabad, felelős döntést egymással együttjárónak tekinti. Maga is – szabatosan - axiómának nevezi

A dolgozat témakijelölése: „Mitől számít valaki felnőttnek?”

A kérdést kellő gondossággal, filozófiai-teológiai körültekintéssel dolgozza ki. Olyan, igen termékeny dilemmákat vet fel, mint pld. szabadságunkra szabadság révén teszünk szert, vagy valamilyen természeti determinizmus vagy isteni megerősítés révén?

A kérdésre megadja a választ a dolgozat: „A felnőtttség [...] kulcsa az önmegismerés és az önuralom, s a tevőleges (lelki-szellemi) és a tettleges (testi) szándék.” A dolgozat gondolatmenete megfelel a válasznak: az önuralom, önfegyelem, önmegismerés témáit dolgozza ki. Vö. „Az önuralom az ember legfőbb fegyvere a saját ösztöneinek, vágyainak, indulatainak szabályozása és leküzdése érdekében.” Vö. továbbá „Magát alávetni az önállóság szellemének azt jelenti, hogy ismeri önmagát, és képes önuralmat gyakorolni, tisztában van korlátaival és hajlamainak szélsőségességével, ezért nem engedi, hogy külső vagy belső erők irányítsák, mint az ösztönök és a vágyak [...]”

A Kosztolányi-novellát alkalomnak tartja a dolgozat arra, hogy téziséét szemléltesse vele. Ld. „Szemléletessége miatt Kosztolányi Dezső: *Angyal* című novellájának részletes, a fogalmakra koncentráló értelmezésén keresztül fogom bemutatni a szabad akarat, vagyis a szabad döntéshozás gyakorlásának univerzális érvényű, de mégis konvencionális keretbe helyezett analízisét”.

Ezt a tervet megfelelően teljesíti a dolgozat, vö. „A novella azt leplezi le, hogy az ősi, vadnak, a törzsiek tekintett ember erkölcsé legfeljebb a felszínen különbözik a mai, művelt ember erkölcsétől, de lényegükben azonosak: az önzés és az agresszió, az erősebb logikája mozgatja és magyarázza az emberiség történelmét a kezdetektől fogva.”

A novelláról adott elemzése szabatos (stílusát és tanulságát találóan fogalmazza meg): „[...] a zárlat [ti. a novella befejezése] radikálisan és pesszimistán, vagyis tragikusan ironikus: az ember eredendően önző, amit igyekszik elleplezni”, vö. továbbá „A zárlat ironiája azért keserű, mert nem egy fiktív fantáziavilágot tárt elénk a szerző, hanem az ember mindenkor jellemrajzát”. Vö. továbbá „a kislány nem egy speciális eset, hanem a komplett emberiség mintapéldája, akik a történelmet is alakították: önző, képmutató, erőszakos és eredendően romlott”. -- Ez utóbbi értelemezéshez hadd fűzzem hozzá kiegészítésképp, hogy ez csak úgy érvényes, ha elfogadjuk a novella torzítását, hogy felnőttekre szabott mércékkel írjuk le a két és fél éves gyereket, vagyis nem a gyerek romlott, hanem az ilyen felnőtt. A novella csatanója épp az, hogy ezek a vonások szemünkbe sem ötlenének, ha nem egy gyermek hordozná őket. Ez a novella további tanulsága.

A dolgozat témaválasztása, kérdései alapvetően fontosak annak a nemzedéknek a számára, amelyikhez a dolgozat szerzője tartozik: előre tekintő reflexiók saját egzisztenciájára, saját élethelyzetére. Ezt a dolgozat hasznosíthatósága néven szokás értékelni. Így azt kell mondjam,

hogy a dolgozat messzemenően hasznosítható, sőt hasznosítandó kérdéseket és válaszokat kínál.

Téziseit, érveit a dolgozat szabatosan dokumentálja szakirodalommal. Szótárakra, kézikönyvekre, lexikonokra, filozófiai, teológiai pszichológiai tanulmányokra épít. Fontos szerzőkre hivatkozik.

Kiemelem a dolgozat arányérzékét: a hivatkozások mindig kellő helyen kellő állításhoz vagy érvhez kapcsolódnak. Az idézetek mennyisége is arányos a saját fogalmazású részekkel.

Részletmegfigyelései is találóak, pld. ld. „Az emberi psziché az ősember táplálkozás-félelmét, vagyis az attól való rettegést, hogy nem tud élelemhez jutni, az évezredek során sem tudta lerázni magáról. (**Ahogy a magyar nyelv mondja: félti a hasát.**)” [kiem. tőlem – B.L.]

Szóhasználata szabatos, mondatai jól szerkesztettek, stílusa világos, megfelel a tudományos írás követelményeinek. Érvelése, szemléltetései meggyőzőek.

Díjazásra javaslom a dolgozatot.

dr. Bognár László

Budapest, 2020. június 10-én